

TLOUŠTÍCI HOŘÍ RYCHLEJI

& DALŠÍ FATÁLNÍ MOUDRA Z KREMATORIA

CAITLIN DOUGHTYOVÁ

Bizbooks®

Tlouštíci hoří rychleji

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Caitlin Doughtyová
Tlouštíci hoří rychleji – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Caitlin Doughtyová

Tlouštíci hoří rychleji & další fatální moudra z krematoria

**BizBooks
Brno
2017**

 OBSAH

<i>Poznámka autorky</i>	7
JAK JSEM HOLILA BYRONA	9
PSÍ PŘEKVAPENÍ	19
RÁNA	33
PÁRÁTKA V MARMELÁDĚ	45
STISKNI SI TLAČÍTKO	59
RŮŽOVÝ KOKTEJL	73
ĐÁBELSKÉ DĚTI	89
PŘÍMÁ LIKVIDACE	101
NEPŘIROZENÁ PŘIROZENOST	117
BĚDA, UBOHÝ YORICK	129
EROS A THANATOS	143
BUBLÁKOVÁNÍ	155
GHUSL	169
OSAMĚLÝ SVĚDEK	179
SEKVOJOVÁ STEZKA	191
ŠKOLA SMRTI	199
DODÁVKA NA MRTVÉ	211
UMĚNÍ UMÍRÁNÍ	221
MARNOTRATNÁ DCERA	235
<i>Poděkování</i>	243
<i>Zdroje</i>	245

*Pro mé přátele,
kteří mě mají rádi,
morbidní haiku.*

POZNÁMKA AUTORKY

Podle svědectví přítomného novináře si Mata Hari, slavná exotická tanečnice a špionka z první světové války, odmítla nechat zavázat oči, když ji v roce 1917 měla popravit francouzská popravčí četa.

„Musím to mít?“ zeptala se Mata Hari svého právníka, když spatřila šátek na oči.

„Pokud madame nechce, tak je to jedno,“ odpověděl velitel čety a rychle se odvrátil.

Mata Hari nebyla spoutaná a neměla zavázané oči. Když od ní kněz, řádové sestry a právník odstoupili, stála a upřeně se dívala na své katy.

Dívat se vlastní smrtelnosti do očí není nic jednoduchého. Abychom se tomu vyhnuli, raději si zavazujeme oči a dobrovolně se straníme reality smrti a umírání. Jenže nevědomost není blažená, přináší jen větší hrůzu.

Můžeme ze všech sil vystrkat smrt na samý okraj zájmu, odkládat mrtvé za nerezové dveře a zavírat umírající do nemocničních pokojů. Dokážeme tak mistrně skrývat smrt, že byste skoro uvěřili, že jsme první nesmrtelná generace. Ale nejsme. Všichni umřeme a dobře to víme. Slavný kulturní antropolog Ernest Becker řekl: „Představa smrti a strach z ní pronásleduje lidského živočicha jako nic jiného na světě.“ Kvůli strachu ze smrti stavíme katedrály, rodíme děti, vyhlášíme války a koukáme se ve tři ráno na internetu

na videa s koťátky. Smrt pohání veškeré tvořivé i ničivé impulzy, které jako lidstvo máme. Čím víc se blížíme jejímu pochopení, tím spíš dokážeme pochopit sami sebe.

Tato kniha vypráví o šesti letech, které jsem strávila prací v americkém pohřebnictví. Pokud nechcete číst realistický popis smrti a mrtvých těl, vzali jste do ruky špatnou knihu. Metaforický šátek na oči za chvíli odložíte. Popsané příběhy jsou pravdivé a lidé skuteční. Některá jména a podrobnosti (ty pikantní ne, slibuji) jsem změnila, abych zachovala soukromí určitých jedinců a ochránila identitu zemřelých.

JAK JSEM HOLILA BYRONA

Každá holka si zapamatuje prvního mrtvého, kterého holila. Je to totiž jediná událost v jejím životě, kdy cítí větší rozpačky než při prvním polibku nebo prvním milování. Čas nikdy neplyne tak pomalu, jako když s růžovým plastovým holítkem v ruce stojíte nad mrtvým tělem starého pána.

Dívala jsem se na chudáka nehybného Byrona, zalitého světlem zářivek, snad dobrých deset minut. Jeho jméno mi prozradil štítek, který měl uvázaný na noze. Nebyla jsem si jistá, jestli je Byron „on“ (člověk), nebo „to“ (tělo), ale připadalo mi, že bych před tak intimní procedurou měla aspoň vědět, jak se jmenuje.

Byron byl (nebo býval) muž něco přes sedmdesát a z obličeje i z hlavy mu trčela spousta husté bílé srsti. Byl nahý, jen jeho spodní polovinu jsem nechala přikrytou rouškou, abych ochránila – nevím vlastně co. Zřejmě posmrtnou důstojnost.

Jeho oči, které civěly vzhůru do nicoty, byly prázdné jako vypuštěné balonky. Jsou-li milencovy oči hluboká horská jezera, pak ty Byronovy představovaly stojaté rybníky. Ústa měl pootevřená v tičném výkřiku.

„Hele, ehm, Mikeu?“ zavolala jsem z přípravný těl na svého nového šefa. „Měla bych... Mám na to vzít holicí pěnu nebo...?“

Mike vešel dovnitř, vytáhl z plechové skříňky sprej s Barbasolem a řekl mi, ať dám pozor na škrábance. „Jestli ho říznete, moc toho s tím nenaděláme, tak buďte opatrná, jo?“

Jasně, buď opatrná. Tak jako jsem byla opatrná ve všech ostatních případech, kdy jsem někoho holila. Kterých bylo nula.

Natáhla jsem si rukavice, dloubla jsem do Byronových chladných ztuhlých tváří a přejela rukou několikadenní strniště. Připadalo mi, že nejsem hodna dělat něco takového. Vyrostla jsem s představou, že zaměstnanci pohřebních ústavů jsou profesionálové, školení odborníci, kteří se starají o mrtvé, abychom to nemuseli dělat my. Ví Byronova rodina, že nad jejich drahým teď stojí naprosto nezkušená třiadvacetiletá holka se žiletkou v ruce?

Pokusila jsem se Byronovi zavřít oči, ale vráscitá víčka vyskočila nahoru jako rolety, jako by se chtěl dívat, co s ním budu provádět. Zkusila jsem to ještě jednou. Stejný výsledek. „Hele, Byrone, nepotřebuju, abys mě tady soudil,“ řekla jsem, ačkoli odpovědi jsem se samozřejmě nedočkala.

S ústy to bylo stejné. Sice jsem je mohla zavřít, ale zůstala zavřená jen pár sekund a zase se otevřela. Ať jsem dělala cokoli, Byron se odmítal chovat jako gentleman, který se připravuje na své odpolední holení. Vzдалa jsem to, nastříkala mu na obličej trochu pěny a nemotorně jsem ji rozetřela. Připadala jsem si u toho jako dítě z hororu, které patlá prsty strašidelné obrázky.

Je to jen mrtvola, napomenula jsem se. Tlející hmota, Caitlin. Zdechlina živočicha.

Jako motivační technika to moc nefungovalo. Byron nebyl jen pouhá tlející hmota. Byl to také vznešený, magický tvor jako třeba jednorožec nebo gryf. Kříženec posvátného a profánního, který se zasekl na téhle zastávce mezi životem a věčností.

V okamžiku, kdy jsem dospěla k názoru, že tohle není práce pro mě, už bylo pozdě. Nemohla jsem odmítnout Byrona oholit. Chopila jsem se té růžové zbraně, nástroje temného umění. Zkřivila jsem

obličej, vydala vysoký pištivý zvuk, který by mohl slyšet jen pes, přitiskla žiletku ke kůži a zahájila svou kariéru holičky mrtvých.

KDYŽ JSEM SE TEN DEN RÁNO PROBUDILA, nečekala jsem, že budu holit nějaké mrtvolý. Nechápejte mě špatně, samozřejmě jsem počítala s mrtvými, jen s tím holením ne. Čekal mě první den v roli obsluhy krematoria v rodinném pohřebním ústavu Westwind Cremation & Burial. (Mimochodem, na jedné straně Spojených států se říká *mortuary*, márnice, na druhé *funeral home*, domov mrtvých – v obou případech prostě pohřební ústav. Místo pro mrtvé.)

Vyskočila jsem z postele brzo, což normálně nedělám, a oblékla jsem si kalhoty, které normálně nenosím. Obula jsem si boty s ocelovou špičkou. Kalhoty mi byly krátké a boty velké. Vypadala jsem komicky, ale na svou obranu musím uvést, že jsem neměla vhodný referenční bod, podle kterého bych mohla posoudit oděv vhodný na spalování mrtvých lidí.

Když jsem vyšla ze svého bytu na Rondel Place, vycházelo slunce. Třpytilo se na odhozených jehlách a vysoušelo loužičky moči. Bezdomovec v baletní sukénce táhl uličkou starou pneumatiku, patrně proto, že ji chtěl použít jako provizorní záchod.

Po přestěhování do San Francisca mi trvalo tři měsíce, než jsem našla byt. Nakonec jsem poznala Zoe, lesbickou studentku trestního soudnictví, která nabízela spolubydlení. Teď jsme se dělily o její dvojpodlažní byt v jasně růžovém domě na Rondel Place ve čtvrti Mission. Uličku, která pro nás byla domovem, sladkým domovem, z jedné strany uzavíralo populární rychlé občerstvení s mexickými jídly a z druhé Esta Noche, bar, kam chodili latinskoameričtí transvestité a duněla odtamtud ohlušující mexická hudba.

Vyrazila jsem na zastávku metra. Chlap, který stál na druhé straně uličky, rozepnul kabát a ukázal mi svůj penis. „Co na to říkáš, kotě?“ houkl a triumfálně se přede mnou nakrucoval.

„Budeš mi muset ukázat něco lepšího než tohle, kamaráde,“ odpověděla jsem. Zklamaně protáhl obličej. Bydlela jsem na Rondel Place už rok. Vážně by mi musel ukázat něco lepšího.

Ze zastávky Mission Street vjel vlak pod zátoku a pak do Oaklandu, kde mě vyplivl pár bloků od Westwindu. Ploužila jsem se tam ještě deset minut, a když jsem konečně spatřila své nové pracoviště, neudělalo na mě ani trochu dojem. Nejsem si jistá, jak jsem si pohřební ústav představovala – asi jako babiččín obývací pokoj vybavený několika výrobníky mlhy –, ale zpoza černé železné brány se mi budova zdála beznadějně obyčejná. Přízemní domek natřený krémově bílou barvou by klidně mohl sloužit jako kancelář pojišťovák.

Poblíž brány byla připevněna cedulka: „Zvoňte prosím“. Posbírala jsem odvalu a zazvonila. Za chvíli vrzly dveře a v nich se ukázal Mike, správce krematoria a můj nový šéf. Viděla jsem ho zatím jen jednou a podlehla jsem dojmu, že je naprosto neškodný – takový plešatějící chlápek něco přes čtyřicet, běžná váha i výška, nenápadné plátěné kalhoty. I přes ty obyčejné kalhoty se však Mikeovi podařilo působit hrozivě. Ostře si mě prohlédl zpoza brýlí, aby posoudil, jak velkou chybu udělal, když mě přijal.

„Dobry ráno,“ pozdravil. Obě slova zněla ploše, nesrozumitelně, řekl je tak potichu, jako by byla určena jen pro jeho vlastní uši. Otevřel bránu a odešel.

Po krátké nerozhodné chvilce jsem usoudila, že chce, abych šla za ním, a tak jsem vstoupila dovnitř a prošla několika zatačkami. Chodbami se rozléhal dunivý rachot, který neustále sílil.

Za nenápadným zevnějškem budovy se skrýval obří prostor. Hluk vycházel právě z té rozlehlé síně, konkrétně ze dvou velkých, mohutných mašin, jež hrdě seděly přímo uprostřed jako smrtící Tydlidum a Tydlidýn. Pyšnily se zevnějškem z vlnitého kovu a komíny, které se tyčily vzhůru a mizely ve střeše. Oba stroje měly kovové dveře, které se vysouvaly nahoru, a připomínaly tak hrozné tlamy železných příšer ze strašidelné pohádky.

To jsou kremační pece, pomyslela jsem si. Uvnitř jsou právě teď lidé – mrtví lidé. Sice jsem zatím žádnou mrtvolu neviděla, ale ze samotného vědomí, že je nějaká poblíž, mě mrazilo.

„Takže to jsou kremační pece?“ zeptala jsem se Mikea.

„Zabírají celou místnost. Asi byste se divila, kdyby to nebyly ony, ne?“ odpověděl a zmizel v nedalekých dveřích. Zase jsem osaměla.

Co dělá hodná holka jako já v továrně na zpracování mrtvých těl? Žádný normální člověk by si přece nevybral práci spalovače mrtvol, kdyby mohl dělat třeba bankovního úředníka nebo v mateřské školce; takový byl názor umrlčího světa na tříadvacetiletou ženu, která se do něj tak zoufale snažila dostat.

Hlásila jsem se o práci přes bezpečnou, tlumeně zářící bariéru notebookového displeje, na němž jsem si prohlížela výsledky vyhledávání pojmů jako „kremace“, „krematorium“, „pohřební ústav“ a „pohřby“. Odpověď, pokud vůbec nějaká přišla, většinou zněla: „A máte nějaké zkušenosti s kremacemi?“ Pohřební ústavy trvaly na zkušenostech, jako by snad praxi se spalováním těl mohl získat kdokoli, jako by se to vyučovalo při dílenských pracích na střední škole. Trvalo mi šest měsíců, než jsem se přes neustálé rozesílání životopisů a hromadu odpovědí typu „bohužel jsme přijali někoho kvalifikovanějšího“ dostala do Westwind Cremation & Burial.

Můj vztah k smrti byl vždycky složitý. Od dětství, kdy jsem zjistila, že konečným osudem všech lidí je smrt, se v mé mysli prala o pozornost čirá hrůza s morbidní zvědavostí. Jako malá jsem třeba několik hodin nespala, jen jsem ležela a čekala, až se na příjezdové cestě objeví světlo reflektorů matčina auta – byla jsem totiž přesvědčená, že máma leží někde na dálnici, rozbitá, zkrvavená a se střípky roztržitého skla přilepenými na řasách. Stala se ze mě „funkčně morbidní“ osoba posedlá smrtí, nemocí a temnotou, přesto jsem dokázala působit víceméně jako normální školačka. Na univerzitě jsem se přestala přetvařovat, jako hlavní obor jsem si vybrala dějiny středověku a strávila čtyři roky hltním akademických prací typu „Fantazie a mýty o zemřelých: interpretace smrti u původních obyvatel Pago Pago“ (dr. Karen Baumgartnerová, Yaleova univerzita, 2004). Přitahovaly mě všechny aspekty smrtelnosti – těla, rituály, smutek. Akademické práce mě trochu uspokojily, ale nestačilo to. Chtěla jsem to natvrdo: opravdové mrtvolky, opravdovou smrt.

Mike se vrátil a před sebou tlačil na rozvrzaném vozíku mou první mrtvolu.

„Dneska není čas na učení obsluhy pecí, tak mi můžete udělat laskavost. Oholte ho,“ prohodil nenuceně. Rodina chtěla mrtvého ještě vidět, než bude spálen.

Mike mi pokynul, abych šla za ním, a odtlačil vozík do sterilní bílé místnosti hned vedle krematoria, určené, jak mi vysvětlil, pro „přípravu“ těl. Šel k velké kovové skříni a vyndal růžové jednorázové holítko. Podal mi ho, otočil se a už potřetí mě opustil. „Hodně štěstí,“ prohodil ještě přes rameno.

Jak už jsem řekla, nečekala jsem, že budu holit mrtvé, ale bylo to tady.

Mike sice nezůstal v přípravě, ale pečlivě mě sledoval. Tohle byla zkouška, mé zasvěcení do jeho nelítostné tréninkové strategie: plav, nebo se utop. Byla jsem nová holka, kterou přijali na zpopelňování (a občasné holení) mrtvých, a ta holka to buď zvládne, nebo to nezvládne. Žádné vodění za ručičku, žádné postupné učení, žádná zkušební doba.

Mike se vrátil za pár minut a koukl mi přes rameno. „Podívejte, tady... Ne, ve směru růstu. Krátké tahy. Tak.“

Když jsem Byronovi utřela z tváře zbytky holicího krému, vypadal jako miminko a neměl jediné říznutí nebo odřeninu od žiletky.

Později toho dopoledne přišly za Byronem jeho žena a dcera. Byron byl odvezen do rozlučkového pokoje a zabalen do bílých prostěradel. Stojací lampa s růžovou žárovkou vrhala na jeho odhalenou tvář měkké světlo – mnohem příjemnější než ostrý svit zářivky v přípravě.

Po oholení provedl Mike nějaké pohřebnické čáry, jejichž pomocí zavřel Byronovi oči a neposlušná ústa. V růžovém světle vypadal starý pán přímo božsky klidně. Pořád jsem čekala, kdy někdo začne křičet „Proboha, kdo ho takhle strašně oholil!“, ale k mé velké úlevě se tak nestalo.

Od manželky jsem se dozvěděla, že Byron pracoval čtyřicet let jako účetní. Byl to puntičkář, mé pečlivé oholení by jistě ocenil. Ke konci svého boje s rakovinou plic už se nedokázal zvednout z postele, aby si došel aspoň na záchod, natož aby se oholil.

Když rodina odešla, přišel čas na kremaci. Mike vsunul Byrona do tlamy jednoho z ohnivých obrů a se záviděníhodným grifem pootočil knoflíky na předním panelu. Za dvě hodiny se železné dveře opět otevřely a vydaly Byronovy kosti, spálené na žhnoucí rudé uhlíky.

Mike mi přinesl kovovou tyč s plochým shrabovadlem na jednom konci a názorně mi předvedl dlouhé tahy, kterými se kosti vyhrabávají ze stroje. Sotva zbytky Byronova těla skončily v připravené nádobě, zazvonil telefon. Zvonění se rámusivě rozléhalo z reproduktorů nainstalovaných ve stropě, které dokázaly přehlušit burácení pecí.

Mike mi hodil ochranné brýle a řekl: „Dodělejte ho. Musím k telefonu.“

Vyškrabávala jsem Byrona z kremační pece a všimla jsem si, že lebka zůstala neporušená. Ohlédla jsem se přes rameno, jestli mě někdo sleduje – živý nebo mrtvý – a pak jsem lebku opatrně přisunula k sobě. Když byla dostatečně blízko ke dveřím, sáhla jsem dovnitř a zvedla ji. Byla ještě teplá a přes silné pracovní rukavice jsem cítila její hladký, zaprášený povrch.

Byron se na mě díval prázdnými důlky a já jsem se snažila vzpomnout si, jak ještě před dvěma hodinami, když jsme ho strkali do plamenů, vypadala jeho tvář. Po naší holičské schůzce bych ji měla dobře znát. Ale ta tvář i ten člověk byli pryč. Matka příroda, jak píše Tennyson, má „tesáky a drápy rudé“, ničí vše krásné, co kdy stvořila.

Kosti, ze kterých kremace odstraní všechny organické součásti, jsou velmi křehké. Pootočila jsem lebku, abych si ji prohlédla ze strany, a celá se mi rozsypala v ruce. Střípky mi propadly mezi prsty do připravené nádoby. Muž, který býval Byronem – otcem, manželem, účetním –, se stal definitivní minulostí.

Když jsem se večer vrátila domů, našla jsem svou spolubydlící Zoe štkát na gauči. Na nedávném vandru v Guatemale se zamilovala do ženatého muže a ten jí zlomil srdce (a to zasadilo ránu jejímu egu i lesbické orientaci).

„Jaký byl první den v práci?“ zeptala se mezi vzlyky.

Vyprávěla jsem jí o Mikeově tichém pozorování, o úvodu do problematiky holení mrtvých, ale o Byronově lebce jsem se rozhodla pomlčet. To bylo mé tajemství, spolu s podivným pocitem zvrácené moci, který se mě zmocnil ve chvíli, kdy jsem se stala drtičkou lebek v nekonečném vesmíru.

Když mě uspávala ryčná ukolébavka z Esta Noche, myslela jsem na lebku, kterou mám ve vlastní hlavě. Jak bude jednou, až zmizí všechno, co tvoří Caitlin – oči, rty, vlasy, maso –, také odhalena. I moje lebka bude možná rozdrcena rukou nějaké nešikovné mladé holky, jako jsem já.

PSÍ PŘEKVAPENÍ

Druhý den jsem se ve Westwindu seznámila s Padmou. Padma nebyla odporná. „Odporná“ je takové jednoduché slovo s prostým významem. Padma byla spíš stvoření z hororového filmu, představitelka titulní role něčeho, co by se mohlo jmenovat „Úsvit nemrtvých voodoo čarodějnic“. Pouhý pohled na její tělo ležící v kartonové kremační rakvi ve mně vzbuzovalo myšlenky typu: „Panebože. *Prokrista* – co to – co tady sakra dělám? Co je to za příšernost? Proč?“

Padma byla etnicky původem ze Srí Lanky a severní Afriky. Tmavý pigment v kombinaci s pokročilým stadiem rozkladu zbarvil její kůži do uhlové černi. Kolem hlavy měla rozhozené zmatnělé chumáče dlouhých vlasů. Z nosu jí vyrůstala hustá pavučina bílé plísně a zakrývala jí půlku obličeje, od očí až po zívající ústa. Levá půlka hrudníku byla propadlá, takže to vypadalo, jako by jí někdo odstranil srdce v rámci podivného rituálu.

Padmě bylo jen něco přes třicet, když ji zabila vzácná genetická choroba. Její tělo leželo několik měsíců ve Stanfordské fakultní nemocnici, kde ho lékaři podrobovali testům ve snaze pochopit její nemoc. Než se ocitla ve Westwindu, její tělo se proměnilo ve fantastní objekt.

Jakkoli pitvorná připadala Padma mým amatérským očím, nemohla jsem se od jejího těla odtáhnout jako rozechvělé mládě. Správce Mike mi dal jasně najevo, že mi neplatí za vyšilování nad

mrtvolami. Toužila jsem mu dokázat, že si zvládnou osvojit jeho klinický odstup.

Pavučinová plíseň na obličej, vážně? No jasně, to už jsem viděla milionkrát, vlastně mě překvapuje, že jde o tak mírný případ, měla bych říct, jestli chci být opravdovou profesionálkou smrti.

Než uvidíte někoho jako Padma, může se smrt zdát téměř elegantní. Představte si viktoriánskou oběť souchotí, která umírá s praménkem krve vytékajícím z koutku růžových úst. Když je Annabel Lee, láska Edgara Allana Poea, uchválena chladnou smrtí a uložena do hrobky, osamocený Poe ji nedokáže opustit. Celou noc ležívá s bolestí „u krásné své mrtvé nevěsty, v té truchlivé hrobce v přímoří, v tom truchlivém hrobě při moři“.

Překrásné alabastrové tělo Annabel Lee. Ani zmínka o řádku hníloby, kvůli které by se z ležení vedle mrtvé nevěsty stal silně páchnoucí zážitek.

Nešlo jen o Padmu. Všední realita práce v pohřebním ústavu byla krutější, než jsem čekala. Začínala jsem o půl deváté ráno, kdy jsem zapínala obě pece. První měsíc jsem s sebou nosila tahák a podle něj neohrabaně kroutila knoflíky jako v sedmdesátkovém sci-fi filmu. Knoflíky rozsvěcely jasně červená, modrá a zelená tlačítka, jimiž se nastavovala teplota, zapalovaly hořáky a ovládalo proudění vzduchu. Okamžiky předtím, než se pece hlučně probraly k životu, patřily k nejklidnějším a nejmírumilovnějším během celého dne. Žádný rámus, žádné horko, žádný stres, jen jedno děvče a výběr čerstvě zesnulých.

Sotva se pece rozburácely, klid zmizel. Místnost se proměnila ve vnitřní kruh pekelný, naplněný horkým, hutným vzduchem a duněním ďáblova dechu. Stěny krematoria byly potažené nadýchanou stříbrnou krytinou jako v kosmické lodi, která ji zvukově izolovala

a nepropouštěla burácení do přilehlé kaple a rozlučkových síní, kde by mohlo dolehnout k uším pozůstalých.

Když teplota v cihlové komoře pece dosáhla 800 stupňů Celsia, byla pec připravena na první tělo. Mike mi každé ráno položil na stůl několik povolení k nakládání s lidskými pozůstatky, vydaných státem Kalifornie, a řekl mi, koho dnes čeká kremace. Vzala jsem z hromádky dva dokumenty a pak jsem musela najít své oběti v „lednici“, velkém chladicím boxu, kde se skladovala těla. Záván studeného vzduchu mě přivítal mezi hromadami kartonových krabic s mrtvými; na každé bylo napsáno celé jméno a datum úmrtí. V lednici to páchlo jako smrt na ledě. Ten pach se špatně popisuje, ale nedá se zapomenout.

Lidé, kteří se sešli v té kobce, by se v životě nejspíš nepotkali. Po starší černoš s infarktem myokardu, bělošská matka ve středním věku, která zemřela na rakovinu vaječníků, mladý Hispánec zastřešený jen pár bloků od krematoria. Smrt je sem svedla na jakýsi summit Spojených národů, ke kulatému stolu, u kterého se diskutuje o neexistenci.

Když jsem vcházela do lednice, nesměle jsem slíbila vyšším silám, že jestli mrtvý nebude na dně vrstvy krabic, stanu se lepším člověkem. Dnes ráno se první povolení ke zpopelnění týkalo pana Martineze. V dokonalém světě by pan Martinez ležel hned navrchu, abych ho mohla rovnou přeložit na hydraulické vozítko. K mé velké nelibosti jsem ho našla až pod panem Willardem, paní Nagasakiovou, a ještě panem Sheltonem. To znamenalo, že budu muset krabice přerovnávat jako při morbidní partii tetrisu.

Když jsem konečně přesunula pana Martineze na vozík, mohla jsem vyrazit na krátkou cestu do kremační místnosti. Poslední překážkou byly těžké plastové pruhy (též populární v myčkách na auta

a chladících na maso), které visely ve dveřích lednice, aby z ní neunikal chladný vzduch. Ty pruhy byly mí nepřátelé. Každého, kdo se snažil projít, ovíjely jako strašidelné větve v kreslené verzi *Legendy z Ospalého údolí*. Nerada jsem se jich dotýkala, představovala jsem si, že jsou na tom plastu nalepené tuny bakterií a logicky i utrápené duše zesnulých.

Když jste se zamotali do pruhů, nevyhnutelně jste si špatně vypočítali úhel, ve kterém jste museli zatočit s vozíkem, abyste se dostali ven. Strčila jsem do pana Martineze a zaslechla jsem známé *buch*, protože jsem to přehnala a narazila vozíkem do kovových futer.

K tomu bouchání a posunování pana Martineze kousek po kousku dopředu a dozadu a zase zpátky se nachomýtl Mike, který šel kolem do přípravný. „Zvládnete to? Potřebujete pomoc?“ zeptal se a povytáhl jedno obočí výrazně výš než to druhé, jako by chtěl říct: *Je nad slunce jasné, že to totálně nezvládáš.*

„Ne, v pohodě!“ odpověděla jsem vesele, odhrnula si z obličeje bakteriemi olepenou větev a vyrazila s vozíkem do krematoria.

Dávala jsem si pozor, abych vždycky odpovídala: „Ne, v pohodě!“ Potřebuju pomoci zalít květiny na zahrádce před budovou? „Ne, v pohodě!“ Potřebuju připomenout, jak namydlit mužskou ruku, abych stáhla snubní prsten přes oteklý kloub? „Ne, v pohodě!“

Jakmile jsem dostala pana Martineze z kobky, přišel čas na otevření krabice. To se stalo nejmilejší částí mé práce.

Otevírání krabic bych přirovnala k Psímu překvapení, plyšové hračky pro holčičky ze začátku devadesátých let. V reklamě na Psí překvapení vystupovala skupinka pěti- až sedmiletých dívenek namačkaných kolem plyšového psa, tedy fenky. Otevřely jí chlupaté břicho, ve kterém na ně čekala hromádka plyšových štěňátek,

a radostně u toho ječely. Štěňátka mohla být tři, čtyři, nebo jich mohlo být dokonce pět! To bylo samozřejmě to „překvapení“.

S mrtvými to bylo stejné. Vždycky když jste otevírali krabici, mohli jste tam najít cokoli, od pětadevadesátileté staré dámy, která mírumilovně zemřela v domácí hospicové péči, až po třicetiletého muže, kterého našli osm dní po smrti v kontejneru za supermarketem. Každá osoba představovala nové dobrodružství.

Pokud bylo tělo v krabici neobvyklé (příklad: Padma s plísni na obličejí), vedla mě zvědavost k soukromému pátrání v elektronickém registračním systému, doplňkových zprávách od koronera a úmrtních listech. Tyhle byrokratické nezbytnosti obsahovaly další informace o životě a především o smrti daného člověka. Dozvěděla jsem se z nich, jak mrtvý opustil svět a dostal se ke mně do krematoria.

Pan Martinez nebyl mezi ostatními mrtvými tak výjimečný. Kdybych ho měla oznámkovat, vyšlo by to zhruba na tři štěňata. Byl to Latinoameričan na prahu sedmdesátky, který zřejmě zemřel na onemocnění srdce. Pod kůží se mu rýsovaly obrysy kardiostimulátoru.

Mezi pracovníky krematorií se traduje, že lithiové baterie v kardiostimulátorech v peci explodují, pokud se zapomenou vyndat. Tyhle drobné bomby prý dokážou uštěřit nebohé obsluze krematoria hlavu. Nikdo zatím nenechal kardiostimulátor v peci tak dlouho, aby se zjistilo, jestli je zkazka pravdivá. Vrátila jsem se do přípravy pro jeden ze skalpelů používaných při balzamování, abych stimulátor vyndala.

Přiložila jsem skalpel na hrudník pana Martineze a pokusila se naříznout kůži nad stimulátorem do kříže. Skalpel vypadal ostře, ale s kůží si neporadil – neudělal na ní ani škrábanec.

Není těžké pochopit, proč se na lékařských fakultách používají k nácviu chirurgických technik mrtvol, aby studenti nebyli tak citliví ke způsobování bolesti. Já jsem při té malé operaci měla pocit, že pan Martinez musí být v agónii. Protože se lidé identifikují s mrtvými, vždycky máme pocit, že je to musí bolet, i když zakalené oči tohoto muže mi prozradily, že už dávno opustil svůj světský příbytek.

Mike mi odstraňování kardiostimulátoru předvedl minulý týden, ale v jeho provedení to vypadalo jednoduše. Na skalpel se musí tlačit víc, než by se zdálo; lidská kůže je překvapivě tuhá. Omluvila jsem se panu Martinezovi za svou neschopnost. Po několika dalších neúspěšných pokusech a chvílce rozčileného bručení se pod hrboлатou žlutou tkání objevil kov. Jedním rychlým pohybem jsem ho vytáhla.

Teď, když byl pan Martinez identifikován, převezen a byly z něj odstraněny všechny potenciálně výbušné baterie, dočkal se svého ohnivého konce. Zastrčila jsem přepravní pás do pece a zmáčkla tlačítko, kterým se startuje proces přesouvání těla dovnitř. Jako na výrobní lince. Jakmile se zavřely železné dveře, vrátila jsem se ke kosmickému ovládacímu panelu na přední straně stroje, nastavila jsem proudění vzduchu a zapnula hořáky.

Během spalování těla není moc co dělat. Hlídala jsem kolísající teplotu v peci a někdy jsem na pár centimetrů pootevřela dveře, abych zkontrolovala, jak spalování postupuje. Těžké dveře při otevírání skřípaly. Představovala jsem si, že říkají: *Pozor, co bys mohla uvnitř spatřit, krasotinko.*

Před čtyřmi tisíci lety popisovaly hinduistické vědy kremaci jako nezbytnou, protože jinak by se neosvobodila duše uvězněná v nečistém mrtvém těle. Ve chvíli, kdy pukne lebka, se duše osvobodí

a odletí do světa předků. Je to krásná myšlenka, ale když nejste zvyklí dívat se na hořící mrtvoly, je to takřka pekelná scéna.

Když jsem poprvé nakoukla do pece, měla jsem hrozný pocit, že porušuji veškerá pravidla slušnosti, ačkoli westwindské postupy to vyžadovaly. Nezáleží na tom, kolik obalů heavymetalových desek a kolik reprodukcí Boschova Pekla a Posledního soudu jste viděli; dokonce ani ta scéna z *Indiány Jonese*, jak se tomu náckovi rozteče obličej, vás nepřipraví na pohled na spalované tělo. Spatřit planoucí lidskou lebku je intenzivní zážitek, který si prostě nedokážete představit.

Když se zapne pec, jako první shoří kartonová krabice na tělo, takzvaná „náhradní schránka“, jak stojí ve vyúčtování za služby. Krabice okamžitě podlehne plamenům, a tělo je tak proti infernu naprosto bezbranné. Následně shoří organické substance a mrtvola se úplně promění. Takřka 80 procent lidského těla je tvořeno vodou, která se rychle vypaří. Oheň se pak pustí do práce na měkkých tkáních a spálí celé tělo na křehký uhl. Tahle část, kdy hoří to, co vlastně určuje vaši podobu, trvá nejdelší dobu.

Lhala bych, kdybych tvrdila, že jsem neměla o práci v krematoriu určité představy. Čekala jsem, že vsunu tělo do jedné z obřích mašin, pak si dám nohy nahoru a budu si číst a pojídat u toho jahody, než se ten nebožák nebo nebožačka uvnitř zpopelní. Po pracovní době pojedou v zamýšlené náladě domů, protože jsem dospěla k hlubšímu porozumění smrti.

Po pár týdnech ve Westwindu nahradily mé jahodové vzdušné zámky mnohem obvyklejší myšlenky, například: Kdy bude oběd? Budu ještě někdy čistá? V krematoriu nejste nikdy úplně čistí. Na všem se usazuje tenká vrstva prachu a sazí, kterou produkují stroje na popel z mrtvých lidí. Usazuje se i tam, kam se podle vás

prach rozhodně nemůže dostat, například na sliznici ve vaší nosní dutině. V poledne už jsem vypadala jako děvčátko se sirkami nabízející své zboží na rohu umouněné ulice z devatenáctého století.

Šmouha anorganických zbytků z lidských kostí za uchem nebo pod nehty moc nepotěší, ale popel mě přenesl do světa, který se lišil od toho za zdmi krematoria.

Enkyō Pat O'Harová byla v době útoku na Světové obchodní centrum, kdy se obě budovy proměnily v chaotickou změť rozprášeného kovu, vedoucí zenbuddhistického centra v New Yorku. „Zápach byl cítit několik týdnů, měli jste pocit, že vdechujete lidi,“ řekla O'Harová. „V tom zápachu bylo všechno, co se rozpadlo na prach, včetně lidí. Lidí, elektrických zařízení, kamene, skla, prostě všeho.“

Je to strašný pocit. O'Harová však tvrdila, že bychom před tím neměli zavírat oči, ale naopak si uvědomit, že tohle se děje pořád, jen to nevidíme. „Teď to ovšem vidíme, cítíme, vnímáme a prožíváme.“ Ve Westwindu jsem viděla, cítila, vnímala a prožívala a připadalo mi, že je to poprvé v životě. Seznámila jsem se s realitou a bylo to vzácné setkání, na kterém jsem se rychle stala závislá.

Vraťme se k mé nejvýznamnější starosti – kdy a kde bude oběd? Na oběd jsem měla půlhodinovou přestávku. Nemohla jsem jíst ve vestibulu, protože jsem nechtěla, aby mě pozůstalí viděli, jak se cpu čínou. Trapný scénář: otevrou se hlavní dveře, já prudce zvednu hlavu, vytřeštěné oči, nudle visící ze rtů. Krematorium také nepřipadalo v úvahu, tam by se mi naprášilo do jídla. Zbývala kaple (pokud v ní zrovna neleželo tělo) a Joeova kancelář.

Přestože krematorium teď vedl Mike, firmu Westwind Cremation & Burial vybudoval Joe. Joea (skutečným jménem Joaquína), majitele Westwindu, jsem nepoznala: odešel do důchodu těsně

předtím, než jsem spálila své první tělo, a přenechal vedení Mikeovi. Stal se jistou bájnou postavou. Fyzicky byl nepřítomen, ale jeho duch tu pořád obcházel. Joe Mikea pořád ovládal, jako by ho sledoval a trval na tom, že se Mike nesmí ani na chvíli zastavit. Na mě takhle zase působil Mike. Oba jsme se obávali ostrřížihó zraku svých nadřízených.

Joeova kancelář, místnost bez oken, zato s hromadami krabic starých povolení ke kremaci a záznamů o každém, pro koho byl Westwind poslední zastávkou na pozemské pouti, byla teď opuštěná. Nad stolem ještě visel Joeův portrét: Joe byl vysoký muž s podobaným a zjizveným obličejem a hustými černými vousy. Vypadal jako někdo, koho rozhodně nechcete nasrat.

Nějakou dobu jsem Mikea otravovala, aby mi o šéfovi řekl víc, až jsem se nakonec dočkala vybledlého výtisku místních novin s Joeovou fotkou na titulní stránce. Joe na ní stojí se založenýma rukama před kremačními pecemi a opět vypadá jako někdo, koho rozhodně nechcete nasrat.

„Našel jsem to ve skříni,“ řekl Mike. „Mohlo by se ti to líbit. V tom článku Joe vypadá jako drsný pohřebnický renegát, který se pustil do boje s byrokracií a vyhrál.“

Měl pravdu, líbilo se mi to.

„Místní takový příběhy žerou.“

Joe, bývalý sanfranciský policista, založil Westwind dvacet let před mým příchodem. Původně měl v plánu vyplnit lukrativní mezeru na trhu, kterou představovalo rozprašování zesnulých do moře. Koupil si loď a upravil ji tak, aby mohl vozit pozůstalé po Sanfranciské zátocě.

„Myslím, že s tou lodí dokonce sám připlul až odněkud z Číny nebo tak. Nevzpomínám si,“ řekl Mike.

Potom se ovšem stalo, že člověk, u kterého měl Joe loď uschovánu, udělal nějakou strašnou chybu a potopil ji.

„Joe zrovna stál na molu, jo?“ vysvětloval Mike. „Kouřil doutník a koukal, jak se jeho loď potápí do zátoky. A říkal si: ‚Možná je to zlý k něčemu dobrý, protože teď vezmu peníze z pojistky a koupím si kremační pece.‘“

Popojedme o rok dopředu. Joe je vlastníkem malého pohřebního podniku jménem Westwind Cremation & Burial a zjišťuje, že San Francisco College of Mortuary Science – odborná škola pohřebnictví – má s městem už dlouhá léta dohodu o likvidaci zesnulých bezdomovců a nemajetných osob.

„Tou ‚likvidací‘ ta pohřební škola myslela, že se jako studenti budou na mrtvolách učit. Všechny se zbytečně balzamovaly a škola to pak účtovala městu.“

Na konci osmdesátých let škola obírala město o nějakých 15 000 dolarů ročně. Joe jako správný podnikavý gentleman nabídl o dva dolary nižší cenu za tělo a získal smlouvu pro sebe. Všichni mrtví, o které se nikdo nepřihlásil, teď putovali do Westwindu.

Odvážným krokem si Joe znepřátelil sanfranciský úřad koronera. Tehdejší vedoucí koroner, dr. Boyd Stephens, byl s místními pohřebními úřady velký kamarád a – jak tvrdil článek – nevadilo mu nechat svou přízeň odměňovat alkoholem a čokoládou. Dr. Boyd Stephens byl kamarád i s pohřebnickou školou, kterou Joe právě připravil o kontrakt na likvidaci nemajetných mrtvých. Westwind čekala šikana; několikrát týdně sem chodili městští inspektoři a nacházeli neuvěřitelné přestupky. Město najednou bezdůvodně a bez varování smlouvu s Westwindem vypovědělo. Joe podal na sanfranciský úřad koronera žalobu a vyhrál. Mike zakončil historku hrdým prohlášením, že Westwind Cremation & Burial je od té doby stále

v provozu, kdežto San Francisco College of Mortuary Science zašla na úbytě.

PO OBĚDĚ, ASI TAK HODINU POTÉ, co jsem strčila pana Martineze do kremační pece, přišel čas ho zase posunout. Tělo vstoupilo do stroje nohama napřed, takže hlavní plamen, který tryskal ze stropu komory, ho zasáhl do horní části hrudníku. Hrudník, který je nejmohutnější částí lidského těla, hoří nejdéle. Teď, když byl hrudník dost dlouho v ohni, bylo nutné posunout tělo v komoře tak, aby hořák mohl působit na dolní polovinu těla. Na to jsem si vzala pracovní rukavice a ochranné brýle a chopila se své věrné železné tyče s plochým hrabadlem na konci. Vysunula jsem dveře pece asi o dvacet centimetrů nahoru, strčila jsem tyč do ohně a opatrně ji zahákla panu Martinezovi za žebra. Ze začátku se žebra špatně hledají, ale až získáte grif, dokážete zaháknout nejpevnější žebra na první pokus. Jakmile jsem měla jistotu, jedním rychlým pohybem jsem trhla tělem směrem k sobě. Spodní část těla byla konečně také vystavena ohni a ihned z ní vyšlehly čerstvé plameny.

Když z pana Martineze zbyly rudě žhnoucí uhlíky – rudá je důležitá, černá je totiž „nedopečená“ –, vypnula jsem pec, počkala jsem, až teplota spadne na 260 stupňů, a vymetla jsem komoru. Hrabadlo na tyči shrábne větší kusy kostí, ale dobrý pracovník použije ještě kovové košťátko s hustými zuby a vymete hůř dosažitelný popel. Když jste ve správném rozpoložení, můžete při vymetání kostí dosáhnout zenového stavu mysli – jako buddhističtí mnichové, kteří uhrabávají písečné zahrady. Namést a přitáhnout, namést a přitáhnout.

Po vymetení jsem odnesla pozůstatky pana Martineze v kovové nádobě na druhou stranu krematoria a vysypala je na dlouhý plochý

podnos. Podobný podnos se používá při archeologických vykopávkách, tady ovšem slouží k vytrídění kovových součástí, které lidé během života shromáždí ve svých tělech. Mohou to být kolenní nebo kyčelní endoprotézy, ale i kovové zuby.

Kov se musí odstranit, protože posledním krokem kremačního procesu je vyspání kostí do kremulátoru. „Kremulátor“ zní jako jméno pro zlého černokněžníka nebo monster truck, ale ve skutečnosti je to v podstatě mlýnek na kosti, velký zhruba jako větší remoska.

Smetla jsem fragmenty kostí z podnosu do kremulátoru a nastavila čas na dvacet sekund. Úlomky byly za hlasitého hrčení rozdrčeny na jemný prášek, kterému se oficiálně říká zpopelněné lidské pozůstatky. V Kalifornii se předpokládá (vlastně je to přímo uzákoněno), že rodina pana Martineze obdrží urnu s nadýchaným bílým popelem, nikoli s kousky kostí. Kosti by příliš neomaleně připomínaly, že urna pana Martineze neobsahuje jen abstraktní připomínku, ale skutečného člověka.

Ne všechny kultury se však kostem vyhýbají. V prvním století našeho letopočtu spalovali Římané mrtvé na vysokých hranicích borového dřeva. Samotné tělo – bez rakve – se položilo nahoru a hranice se zapálila. Po skončení kremace pozůstalí posbírali kosti, umyli je mlékem a uschovali v urně.

Nemyslete si, že umývání kostí je zvyk z pradávne bakchanální minulosti. Kosti hrají důležitou roli i v pohřebních rituálech v současném Japonsku. Během *kocuage* („sbírání kostí“) se pozůstalí shromáždí kolem kremační pece a čekají, až budou kosti vymety ven a rozloženy na stole. Rodina se pak chopí dlouhých hůlek a jimi kosti přemístí do urny. Nejprve se sbírají kosti z nohou a potom se pokračuje postupně k hlavě, takže zemřelý může odejít na věčnost vzpřímený.

Ve Westwindu žádná rodina nečekala, byli jsme tu s panem Martinezem sami. Antropolog Geoffrey Gorer ve svém slavném pojednání „The Pornography of Death“ napsal: „V mnoha případech se, jak se ukazuje, volí kremace proto, že je při ní mrtvý odstraněn jaksi dokonaleji a definitivněji než při pohřbení těla.“ Nepatřila jsem k rodině pana Martineze ani jsem ho neznala, přesto jsem obstarávala všechny rituály související s jeho smrtí. Byla jsem jeho jednočlenná *kocuage*. V dřívějších časech a v kulturách z celého světa býval posmrtný rituál citlivým tanečkem, který prováděly správné osoby ve správný čas. Já jsem určovala podobu posledních okamžiků tohoto člověka, přestože jsem za sebou měla jen pár týdnů zkušeností s obsluhou kremační pece, a to mi nepřipadalo správné.

Když jsem semlela pana Martineze v kremulátoru na popel, nasypala jsem ho do plastového sáčku a ten jsem stáhla drátkem jako pytlík na chleba. Sáček s popelem pak skončil v hnědé plastové urně. V místnosti, kde se dojednávaly podrobnosti pohřbu, jsme měli vystaveny na prodej i dražší urny, pozlacené a zdobené perleťovými holubičkami, ale rodina pana Martineze si, stejně jako většina ostatních rodin, žádnou z nich nekoupila.

Naťukala jsem jméno do štítkovače. Zašumělo to v něm a vzápětí vyplivl identifikační cedulku, kterou jsem nalepila na přední stranu věčného příbytku pana Martineze. Posledním činem, který jsem pro pana Martineze udělala, bylo umístění schránky na polici nad stolem v krematoriu, kde se připojil k řadě ostatních hnědých plastových vojáků, poslušně čekajících na vyzvednutí. V pět odpoledne jsem krematorium opouštěla, spokojená, že jsem udělala svou práci a provedla tělo celou cestou až do urny, a pokrytá tenkou vrstvičkou lidského prachu.

Říká se, že když chcete získat umělecké jméno do pornofilmu, máte zkombinovat jméno svého prvního zvířecího mazlíčka z dětství a název ulice, ve které jste vyrostli. Kdybych byla pornohvězda, jmenovala bych se Superfly Punalei. Nemám v úmyslu pokoušet se o kariéru v pornu, ale to jméno by za to skoro stálo.

Punalei Place je malá slepá ulička v Kaneohe na Havaji, kde jsem strávila prvních osmnáct let svého života. Náš dům byl přinejlepším průměrný, ale protože měl to štěstí nacházet se na tropickém ostrově, přihodilo se, že stál přesně mezi úchvatným pohořím na jedné a třípytívou modrou zátokou na druhé straně. V kokosové sezóně jste museli po chodníku před domem utíkat, aby vám na hlavu nespádl přezrálý kokos.

Punalei Place připomínala svou apaticky línou atmosférou teplou koupel, která nikdy nevychladne. Nic se tu neměnilo, všechno bylo navěky stejné: pickupy s miniaturami opeřených válečnických přileb zavěšenými na ozdobu na zpětném zrcátku, místní restaurace, kde se podávalo hovězí marinované po japonsku s těstovinovým salátem, ostrovní rádio, které vysílalo ospalé drnkání na ukulele. Vzduch byl těžší, než by měl být, a jeho teplota se nikdy příliš nevzdálila teplotě vašeho těla.

Když mi bylo pět let, přinesli jsme Superflye – v igelitovém pytlíku naplněném filtrovanou vodou – z obchodu se zvířaty. Bydlel v jídelně v modrém akváriu s oranžovým pískem. Rodiče ho pojmenovali

podle hitu Curtise Mayfielda, ale pochybuji, že moje rybička někdy zažila drsné časy v ghettu, o kterých se v písničce zpívá.

Krátce po přestěhování do akvária na Punalei Place dostal Superfly „krupičku“. Akvaristé tak říkají napadení parazitem *Ichthyophthirius multifiliis*, tedy kožovcem, který se rybce postará o pomalou vodní smrt. Na Superflyových šupinách se začaly objevovat bílé tečky. Místo dřívějšího veselého mrskání se jen tak lhostejně vznášel. Jednou ráno, několik týdnů poté, co jeho zářivě zlaté tělo začalo bělat, už neplaval vůbec. Moje máma se probudila a našla v akváriu mrtvou rybku. Nechtěla mě vyděsit, a tak odložila mou první diskuzi o smrti až na odpoledne, kdy se vracela z práce.

Pak si mě posadila před sebe a vážně mě vzala za ruku. „Broučku, musím ti říct něco, co se týká Superflye.“

„Ano, maminko?“

Spíš jsem řekla „mami“ nebo „mamko“, ale ve svých vzpomínkách jsem vždycky velmi slušné britské dítě s perfektním vychováním.

„Superfly onemocněl a umřel. Dneska ráno jsem ho našla a už nežil.“

„Ne, maminko. To není pravda,“ odpověděla jsem. „Superfly je v pořádku.“

„Holčičko, je mi to líto. Byla bych radši, kdyby nebyl mrtvý, ale je.“

„Ne, pojd' se podívat, uvidíš!“

Vedla jsem mámu k Superflyovu akváriu, kde se u hladiny vznášela nehybná bílá rybka. „Dívej se, Caitlin, šťouchnu do něj a uvidíš, že mám pravdu, ano?“ řekla máma a nadzvedla kryt akvária.

Sotva strčila prst do vody, aby se dotkla tělíčka, Superfly vystřelil kupředu a obeplul celé akvárium, protože o žádné šťouchání nestál.

„Ježíšikris...!“ vyjekla máma a jen sledovala, jak si nadmíru živý Superfly plave sem a tam.

V tu chvíli za sebou zaslechla smích mého táty.

„Johne, co tě to napadlo?“ zeptala se ho a držela se za hrud’.

Mého tátu napadlo to, že ráno vstal o trochu dřív než máma, dal si své obvyklé kafe a potom bez zbytečných ceremonií spláchl Superflye do záchodu. Šel se mnou zpátky do zverimexu a tam jsme koupili zdravou bílou ryбку, která byla úplně stejně velká jako Superfly. Pak jsme ji odnesli domů a vyklopili do modrého akvária. Jediným úkolem pro její krátký rybí život bylo přivodit mé mámě infarkt.

Povedlo se. Rybka dostala jméno Superfly II. a já jsem si ze svého prvního setkání se smrtí odnesla ponaučení, že ji lze oklamat.

Kromě Superflye (a krátce po něm i Superflye II.) mě po většinu mého dětství o smrti poučovaly jen kreslené pohádky a hororové filmy. Hodně brzo jsem se naučila, jak přetáčet videokazety, a díky tomu jsem dokázala přeskočit scénu, ve které umírá Bambiho maminka, pak ještě traumatictější scénu s Nožičkovou maminkou v *Zemi dinosaurů* a stínací výjev z *Alenky v říši divů*. Nic mě nemohlo dostat. Byla jsem opilá mocí, mohla jsem přetočit cokoli.

Pak přišel den, kdy jsem ztratila kontrolu nad smrtí. Bylo mi osm let a v obchodním centru Windward kousek od našeho domu se konala soutěž halloweenských kostýmů. Chtěla jsem jít za princeznu a vyhlédla jsem si v secondhandu modré flitrové šaty. Když mi došlo, že princeznovské klišé nemá šanci vyhrát ani jednu cenu, rozhodla jsem se, že musím být strašidelná, jinak na soutěž ani nemusím chodit.

Z bedny s hračkami jsem vytáhla dlouhou černou paruku, kterou jsem později využila ještě k tak důležitým uměleckým projektům,

jako bylo enormně trapné provedení „You Oughta Know“ od Alanis Morissettové, nafilmované na rodinnou kameru z osmdesátých let. Na paruku jsem posadila rozbitou korunku a celek jsem doplnila falešnou krví – několik solidních stříků to jistilo. Výsledkem byla mrtvá královna krásy v domácím provedení.

Když na mě pak na soutěži přišla řada, kulhavě jsem přešourala po připraveném přehlídkovém molu. Moderátor se mě zeptal, za koho jdu, a z reproduktorů se ozval můj monotónní zombie hlas: „Opustil měěě. Za to zaplatííí. Jsem mrtvááá krááálovna kráááasyyy.“ Myslím, že jsem to u poroty vyhrála právě tím hlasem. Získala jsem 75 dolarů – spočítala jsem si, že to bude stačit na pohoršlivě velkou hromadu pogů (*Pozn. redakce:* Pogy jsou papírová kolečka, jež se sbírají a hrají se s nimi hry. Sbírají se i různé sady pogů. Pogy vznikly ve 30. letech na Havajském ostrově Maui. Hra byla populární v 90. letech.). Život každého osmiletého Havajce se v roce 1993 točil kolem shánění peněz na pogy.

Na záchodě obchodního centra jsem se převlékla ze třpytivých šatů do neonově zelených legín a neonově růžového trička (tak typická Havaj roku 1993) a šla jsem s kamarády do místního strašidelného zámku. Chtěla jsem najít tátu, protože jsem z něj hodlala vymámit peníze na velký preclík. Obchodní centrum mělo dvě patra, jak je u obchoďáků obvyklé, a patro tvořil ochoz, aby lidé shora viděli, co se děje dole.

Zahlédla jsem tátu, který podřimoval na lavičce v sekci s občerstvením. „Tati!“ křikla jsem na něj z patra. „Preclík, tati! Preclík!“

Jak jsem tak volala a mávala, koutkem oka jsem zahlédla malou holčičku, která ležla na místo, kde končil eskalátor a začínalo zábředlí patra. Pak už jsem jen viděla, jak se převážila přes okraj a spadla

hlavou napřed z výšky devíti metrů na nějaký pult, kde přistála s odporným plesknutím.

„Moje dítě! Kristepane, moje dítě!“ vykřikla její matka, utíkala dolů po eskalátoru a cestou prudce odstrkovala ostatní návštěvníky. Dodnes jsem neslyšela nic tak příšerného jako křik té ženy.

Podlomila se mi kolena a podívala jsem se dolů na místo, kde byl táta, ale ten zmizel někde ve srocujícím se davu. Tam, kde předtím seděl, byla jen prázdná lavička.

To žuchnutí – zvuk dívčina těla dopadnuvšího na laminovanou desku pultu – mi v hlavě znělo pořád dokola, jedna dutá rána za druhou. Dnes by se to nejspíš nazvalo příznakem posttraumatického stresového syndromu, ale tehdy byly ty rány prostě rytmem mého dětství.

„Hele, ne abys taky zkoušela skočit, radši to vezmi po schodech, jo?“ řekl mi táta ve snaze nějak to odlehčit a šklebil se u toho stejně připitoměle jako u toho fórku s rybkou.

Mně to nepřišlo ani trochu vtipné. Myslím, že mu moje oči řekly, že legrace definitivně skončila.

V Japonsku se vypráví legenda o Izanagim, který sestoupil do podsvětí, aby zde našel svou sestru Izanami. Když ji najde, Izanami mu řekne, že se s ním vrátí do světa živých, ale – podobně jako v naší pověsti o Orfeovi – nesmí se na ni podívat, ať se děje, co se děje. Izanagi je netrpělivý a zapálí pochodň, aby se na ni podíval. Ve světle pochodně se ukáže rozkládající se tělo plné červů. Izanami pak začne bratra pronásledovat a on jí zahradí cestu velkým balvanem, který je od sebe oddělí navždy. Izanagi se setkal se smrtí a balvanem se snaží ochránit před vlastní myslí, plnou nově objevené hrůzy.

Tu noc jsem až do úsvitu neusnula a bála jsem se zhasnout. Bylo to, jako by ta dívenka spadla do jámy strachu, jež se otevřela v mém nitru. Neviděla jsem žádné násilí ani krev; z televize jsem znala horší věci. Ale tohle byla realita. Do toho dne jsem vlastně nechápala, že někdy umřu, že všichni někdy umřou. Netušila jsem, kdo všechno je s touhle ochromující skutečností seznámen. Jestliže to ostatní také vědí, jak s tím můžou žít?

Ráno mě rodiče našli schoulenou a zcela bdělou pod několika dekami na gauči v obýváku. Vzali mě do restaurace Koa House na čokoládové palačinky a o tom „incidentu“ už jsme nemluvili.

Nejvíc překvapivé není to, že osmileté dítě vidělo smrt, ale spíš že trvalo celých osm let, než k tomu došlo. Ještě před sto lety takové dítě, které by nikdy nevidělo smrt, ani neexistovalo.

Historie severní Ameriky je plná smrti. Když sem připluli první evropští kolonisté, vlastně pořád umírali. Buď je dostal hlad, tuhý mráz nebo potyčky s Indiány, nebo podlehli chřipce, záškrtu, dysenterii či neštovicím. Z pěti set osadníků, kteří založili Jamestown ve Virginii, jich během tří let 440 zemřelo. Především děti umíraly *neustále*. Matka s pěti dětmi mohla mluvit o štěstí, když se aspoň dvě z nich dožily deseti let.

V osmnáctém a devatenáctém století se statistika moc nezlepšila. Děti si při skákání přes švihadlo prozpěvovaly:

*Babičko, babičko,
pověz mi pravdu,
kolik let života
ještě mě čeká?
Jeden, dva, tři, čtyři...?*